

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ УКРАЇНИ НА СВІТОВІЙ АРЕНІ

DIRECTIONS FOR IMPROVEMENT OF INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF UKRAINE ON THE GLOBAL STAGE

У статті розглянуто основні показники, що характеризують економічний розвиток України за 2010–2020 рр. Виявлено негативні тенденції змін, зумовлені загостренням кризових явищ економіки, військовими діями на сході країни, анексією Автономної Республіки Крим, дестабілізацією соціального та політичного життя, пандемією COVID-19. Визначено, що основною причиною такої ситуації є банкрутство вітчизняних підприємств, зумовлене низьким рівнем конкурентоспроможності та нездатністю пристосуватися до мінливих умов зовнішнього та внутрішнього середовища і залучати інвестиції. Запропоновано методичні підходи до оцінки рівня інвестиційної привабливості країни. Встановлено, що погіршення рейтингових місць за цими показниками вимагає негайного розроблення нового нормативно-правового забезпечення, вибору нової стратегії залучення інвестицій, а також ефективного застосування важелів впливу на економіку країни.

Ключові слова: інвестиція, інвестиційна привабливість, інвестиційний ринок, конкурентоспроможність, банкрутство.

В статье рассмотрены основные показатели, характеризующие экономическое

развитие Украины за 2010–2020 гг. Выявлены негативные тенденции изменений, обусловленные обострением кризисных явлений в экономике, военными действиями на востоке страны, аннексией Автономной Республики Крым, дестабилизацией социальной и политической жизни, пандемией COVID-19. Определено, что основной причиной такой ситуации является банкротство отечественных предприятий, обусловленное низким уровнем конкурентоспособности и неспособностью приспособиться к изменяющимся условиям внешней и внутренней среды и привлечь инвестиции. Предложены методические подходы к оценке уровня инвестиционной привлекательности страны. Установлено, что ухудшение рейтинговых мест по этим показателям требует немедленной разработки нового нормативно-правового обеспечения, выбора новой стратегии привлечения инвестиций, а также эффективного применения рычагов воздействия на экономику страны.

Ключевые слова: инвестиция, инвестиционная привлекательность, инвестиционный рынок, конкурентоспособность, банкротство.

УДК 338.1:330.3

<https://doi.org/10.32843/bses.66-11>

Pina T.B.

к.е.н., старший викладач кафедри економіки та фінансів підприємства Київський національний торговельно-економічний університет

Ripa Tetiana

Kyiv National University of Trade and Economics

In the conditions of deepening of transformational processes of development and formation of market relations in the system of world economy all branches of economy of Ukraine undergo significant transformations and reorientation. Under the influence of internal and external factors, the market environment changes. Despite the great resource potential, Ukraine fails to gain a leading position compared to economically developed countries. Therefore, it is advisable to study the current state of Ukraine's economy, analyze the dynamics of key indicators, assess the place in the world economy and find possible ways to improve the situation. As a result of the study, the main indicators characterizing the economic development of Ukraine for 2010-2020 were considered. Among them, the index of global competitiveness, the index of investment attractiveness occupy a special place. The analysis of the dynamics of these indicators revealed negative trends due to the aggravation of economic crises, hostilities in the east, the annexation of the Autonomous Republic of Crimea, destabilization of social and political life, the COVID-19 pandemic. It is determined that the main reason for this situation is the bankruptcy of domestic enterprises due to the low level of competitiveness and the inability to adapt to changing conditions of the external and internal environment and attract investment. The study proposed methodological approaches to assessing the level of investment attractiveness of the country and proved the importance of the ability not only to create new competitive advantages, but also to keep existing ones under the influence of a number of factors; Ukraine's ranking positions in comparison with other countries of the world according to the index of business conditions, the index of economic freedom, the index of global competitiveness, world competitiveness and world digital competitiveness are determined. It is established that the deterioration of rating places on these indicators requires the immediate development of new regulations, the choice of a new strategy for attracting investment, as well as the effective use of levers of influence on the economy.

Key words: investment, investment attractiveness, investment market, competitiveness, bankruptcy.

Постановка проблеми. В умовах поглиблення трансформаційних процесів розвитку та становлення ринкових відносин у системі світового господарства всі галузі економіки України зазнають значних перетворень і переорієнтації.

Під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників зазнає змін ринкове середовище. Незважаючи на великий ресурсний потенціал, Україні не вдається здобути лідерські позиції порівняно з економічно розвиненими країнами, тому доцільно дослідити сучасний стан галузей економіки країни, проаналізувати динаміку основних показників, оцінити місце в системі світового господарства та знайти можливі шляхи поліпшення ситуації.

Актуальність дослідження інвестиційної привабливості України зумовлена тим, що зростання

динаміки економічних процесів, наслідки економічних криз, світова пандемія COVID-19 визначають необхідність управління її рівнем для розширення ринків збуту та сфер впливу з метою притоку іноземних інвестицій. Високий рівень інвестиційної привабливості країни є запорукою її стабільного економічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематикою з даного питання та дослідженням її на різних рівнях займалися такі вітчизняні та зарубіжні вчені: Ф. Бандурін, К. Берестовий, І. Бланк, В. Бочаров, Ф. Гайдуцький, С. Гуткевич, Ю. Іванов, О. Копил, П. Коренюк, А. Мазаракі, О. Носова, Г. Підлісецький, Д. Епштайн та багато інших.

Незважаючи на ґрунтовні дослідження теоретико-методологічних засад, залишається логічно

не завершеним ефективно використання рейтингових показників економічного розвитку країн у системі управління.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає в аналізі динаміки рівня інвестиційної привабливості України впродовж 2010–2020 рр.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах господарювання та загострення конкурентної боротьби великого значення набуває здатність суб'єкта залучати інвестиції, тобто його інвестиційна привабливість. Це значною мірою залежить від стабільності зовнішнього і внутрішнього середовища, ефективності здійснення економічної діяльності, пріоритетності виконуваних завдань тощо. Потреби сучасного суспільства стрімко зростають, тому необхідно, щоб одночасно із цим здійснювався економічний розвиток країни.

Аналіз статистичної інформації у цілому свідчить про трансформаційні зрушення, проте в умовах пандемії позитивна динаміка або має незначний рівень, або взагалі відсутня.

Оцінка розвитку інвестиційного ринку є основою для комплексного підходу до аналізу інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання. Інвестиційний ринок – це ареал об'єктів інвестування в усіх його формах, ураховуючи умови виконання інвестиційної діяльності на окремих етапах економічного розвитку підприємства, галузі економіки, регіону й країни.

Для оцінки інвестиційної привабливості існують різні підходи та методи, але всі їх можна поділити на три основні групи [2, с. 60]:

1. Статистичний підхід. Ґрунтується на аналізі статистичних даних щодо надходження інвестицій в економіку країни.

2. Метод експертних оцінок. За використання цього методу експерт надає власну оцінку значущості показників, тобто вибирає найбільш важливі, після чого проводиться аналітика цих показників у динаміці та формуються висновки щодо інвестиційної привабливості регіону.

3. Рейтинговий підхід. Під час оцінки інвестиційної привабливості національної економіки можна виокремити два різновиди цього підходу: рейтингово-аналітичний та рейтинговий підходи на основі опитувань.

Сьогодні все ще не існує єдиної методики щодо оцінки інвестиційної привабливості економіки країни, яка б ґрунтувалася на оцінці економічних, соціальних, політичних, нормативно-правових та інших чинниках впливу, тому для оцінки інвестиційної привабливості потрібно використовувати декілька методик у комплексі [2, с. 62].

Для оцінки інвестиційної привабливості галузей І. Бланк запропонував інтегральний показник, розрахований шляхом підсумовування добутоків рангового значення кожного синтетичного показника

на його значимість (у відсотках) під час прийняття інвестиційних рішень [3, с. 86].

Центральний економіко-математичний інститут (ЦЕМІ) розробив методику оцінки інвестиційної привабливості галузі, яка ґрунтується на показниках прибутковості активів, що використовуються, розвитку галузі, її важливості для потреб економіки країни [4, с. 128–129].

Для оцінки інвестиційної привабливості регіону Світовий банк пропонує використовувати чотири основні показники: розмір валового регіонального продукту та основних фондів на душу населення, характеристику природних та людських ресурсів. Висока інвестиційна привабливість регіону дає змогу залучати великі інвестиції на його розвиток та гарантує отримання прибутків для інвесторів. Інвестиційна привабливість регіону може визначатися вигідним географічним розташуванням регіону, наявністю необхідних природних ресурсів, дешевою та кваліфікованою робочою силою, розвинутою інфраструктурою, ринком збуту продукції [5, с. 12].

С. Гуткевич запропонувала для оцінки інвестиційної привабливості регіонів використовувати п'ять груп показників: 1) оцінка економічного розвитку регіону; 2) оцінка рівня розвитку інвестиційної інфраструктури; 3) оцінка демографічної характеристики регіону; 4) оцінка рівня розвитку ринкових відносин та інфраструктури; 5) оцінка інвестиційного ризику [6, с. 44].

Для оцінки інвестиційної привабливості регіонів О. Сталінська пропонує використати матричний метод і такі показники [7, с. 68–69]: чисельність населення; зростання виробництва; освоєння інвестицій; фінансові результати; експорт; кредиторська заборгованість; рівень заробітної плати; заборгованість в оплаті праці.

Для визначення інвестиційної привабливості підприємств Ю. Іванов зробив відповідне узагальнення таких методів і пропонує поділити їх на шість груп [8, с. 47–48]: методи, що засновані на аналізі порівняльних переваг; методи, що базуються на теорії рівноваги підприємства та галузі; методи, побудовані на основі теорії ефективної конкуренції; методи, засновані на теорії якості продукції; матричні методи оцінки конкурентоспроможності; інтегральний метод.

У нинішніх складних соціально-економічних умовах аналітики не дають позитивної оцінки рівню інвестиційної привабливості України. Діагностуючи стан інвестиційної привабливості, вони звертають увагу саме на індекс інвестиційної привабливості України.

Слід дослідити тенденції зміни індексу інвестиційної привабливості України за 2009–2017 рр. (рис. 1).

Індекс інвестиційної привабливості вимірюється за 5-бальною шкалою Лайкерта, умовно-позитивним є значення більше 3. За даними Європейської

бізнес-асоціації, тільки протягом чотирьох років упродовж останнього десятиліття індекс інвестиційної привабливості України перевищував 3.

У 2020 р. Європейська бізнес-асоціація провела дослідження шляхом опитування керівників компанії. Було запропоновано низку питань. Інвестиційний клімат упродовж 2020 р. зазнав негативних оцінок підприємців та інвесторів. Виявилось, що 78% опитаних вважають поточний інвестиційний клімат несприятливим, лише 12% вважають Україну вигідним ринком для нових інвесторів. При цьому серед негативних чинників, що впливають на інвестклімат, названі слабка судова система (94% опитаних), високий рівень корупції (91%) та тіньова економіка (75%).

Інвестиційний клімат піддавався впливу пандемії у тому числі. Результати політики залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ) у 2020 р. виявилися провальними: приріст припливу ПІІ до України впродовж 2020 р. виявився негативним. Це означає, що інвестори не вводили, а, навпаки, виводили інвестиційні ресурси. Таке виведення становило 400 млн дол. США [10].

Частково це було пов'язано з коронавірусною кризою, унаслідок якої спостерігаємо скорочення ПІІ у всьому світі. Однак більш важливим є те, що Україна так і не спромоглася запропонувати міжнародним інвесторам належних умов діяльності та безпеки.

Розрекламована так звана «інвестиційна няня», за якої окремим інвесторам надавалися б особливі умови, не зацікавила (і, вірогідно, не зацікавить навіть після ухвалення відповідного закону) жодного серйозного інвестора, оскільки, по-перше, складається враження, що пропонувані пільгові умови найпершими використовуватимуться для лобістських цілей, по-друге, для них (вітчизняних і міжнародних інвесторів) більш важливими є верховенство права, низька корупція, забезпечення прав власності. А чергова активність навколо сумнівних податкових змін поставила «на паузу» рішення про ПІІ до України [11].

Україна приваблює інвесторів полегшенням митних процедур та позитивними змінами для міжнародних компаній у нафтогазовидобувній сфері та ІТ-бізнесі.

Сьогодні світова економіка продовжує відновлюватися після найсильнішої кризи з часів Дру-

гої світової війни. Проте перед нею постає новий виклик – світова пандемія. Особливого значення в таких умовах набувають чіткі кроки з боку уряду: запровадження цілої низки реформ, формування нової нормативно-правової бази та ефективного управління в усіх секторах економіки, зважаючи на запроваджені обмеження.

Також Світовим банком було представлено рейтинг країн за індексом ведення бізнесу (Doing Business). У 2013 р. Україна посідала 152-е місце, однак уже в 2020 р. піднялася до 64-ї позиції (рис. 2).

За підвищення загального рейтингу на сім позицій Україна продемонструвала зростання за п'ятьма напрямками [13]: захист інвесторів – було посилено захист меншоритарних інвесторів шляхом запровадження вимоги більш докладного розкриття інформації про операції із зацікавленими сторонами; отримання дозволів на будівництво – спрощено процес отримання дозволів на будівництво за рахунок усунення вимоги щодо найму зовнішнього спостерігача і запровадження системи онлайн-повідомлень, а також здешевлено отримання дозволу на будівництво завдяки зменшенню внеску до Київської міської ради; підключення до електромереж – спрощено процес отримання електроенергії за рахунок оптимізації випуску технічних умов і запровадження системи географічної інформації, підвищено надійність енергопостачання шляхом запровадження механізму компенсації за відключення; міжнародна торгівля – скорочено час на імпорт завдяки спрощенню вимог сертифікації відповідності для автозапчастин; реєстрація власності – спрощено реєстрацію власності за рахунок підвищення прозорості системи управління земельними ресурсами.

Наступний соціально-економічний індекс – це індекс економічної свободи. На рис. 3 представлено інформацію про зміни індексу економічної свободи за 2010–2019 рр.

Відповідно до індексу, Україна зайняла у 2019 р. 147-е місце зі 186 країн світу, що є найкращою позицією за останнє десятиліття (рис. 4).

Ураховуючи невисокі рейтинги України у сфері інвестиційної привабливості та бізнес-регулювання, переконати інвесторів спрямувати свої фінансові ресурси на покриття потреб у залученому капіталі можуть повна інформаційна відкри-

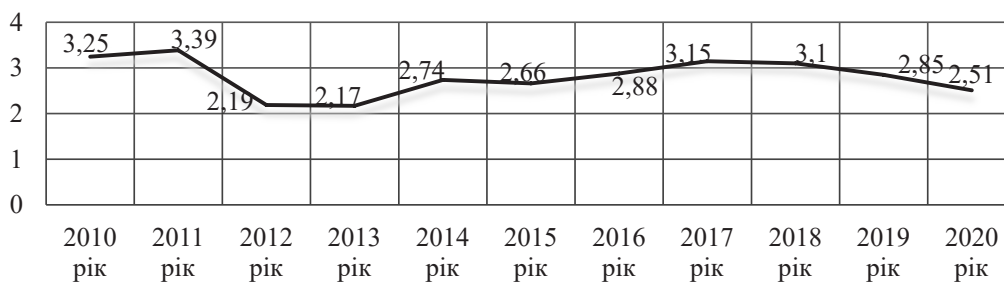

Рис. 1. Динаміка індексу інвестиційної привабливості України за цільовим спрямуванням за 2010–2020 рр.

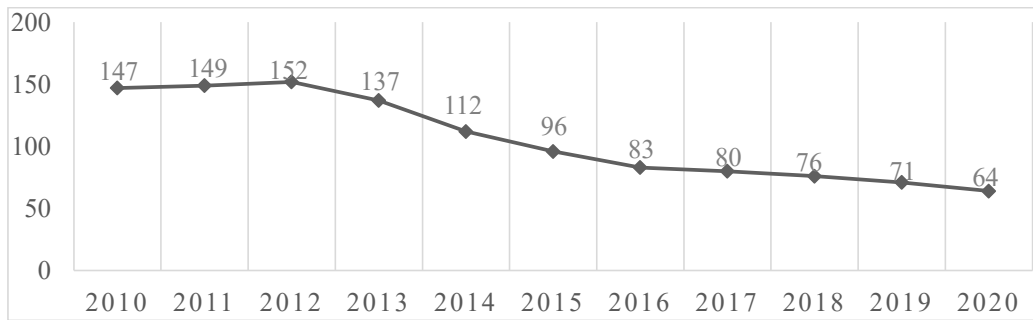

Рис. 2. Динаміка індексу умов ведення бізнесу України за 2010–2020 рр.

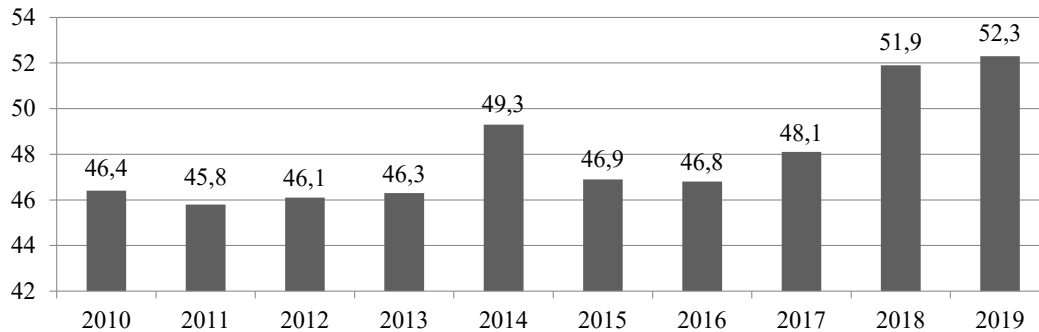

Рис. 3. Динаміка індексу економічної свободи України за 2010–2019 рр.

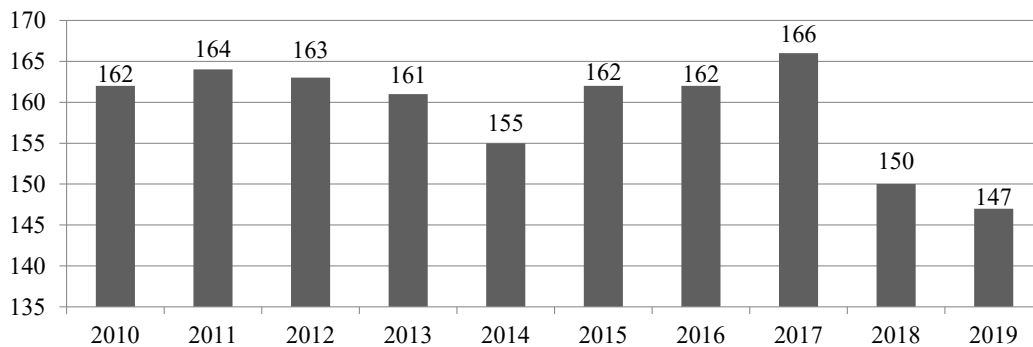

Рис. 4. Позиція України у світовому рейтингу за індексом економічної свободи за 2010–2019 рр.

тість, готовність суб'єктів господарювання надавати повні та достовірні дані про фінансовий стан.

Нами було досліджено особливості розрахунку індексу глобальної конкурентоспроможності, тому слід детальніше зупинитися на позиції України в рейтингу за цим показником.

Україна продовжує кожного року втрачати позиції в рейтингу країн світу. Так, за даними Світового економічного форуму, за індексом глобальної конкурентоспроможності у 2018–2019 рр. Україна посіла 85-е місце серед 138 країн світу, втративши за рік п'ять позицій (рис. 5).

Лідруючі позиції рейтингу країн світу за індексом глобальної конкурентоспроможності втримали такі країни: Швейцарія, Сінгапур, США, Нідерланди, Німеччина, Швеція, Великобританія, Японія, Гонконг та Фінляндія.

Згідно з даними Всесвітнього економічного форуму, Україна погіршила свої позиції у семи з 12 основних показників, які використовують для розрахунку індексу глобальної конкурентоспроможності. Найбільше нами втрачено (17 пунктів) за складником «Ефективність ринку праці», а також по дев'ять пунктів – за показниками, що характеризують розвиток фінансового ринку країни та охорону здоров'я і початкову освіту. Ця негативна динаміка зумовлена коливаннями у внутрішньому середовищі країни та макроекономічною дестабілізацією.

Пов'язаним є дослідження Інституту управлінського розвитку в Швейцарії IMD, яким визначаються рейтинги серед 63 країн світу: світової конкурентоспроможності, світової цифрової конкурентоспроможності. Найбільшим досягненням країни було 49-е місце в 2013 та 2014 рр., проте в наступні п'ять років

Рис. 5. Рейтингові позиції України за індексом глобальної конкурентоспроможності за 2010–2019 рр.

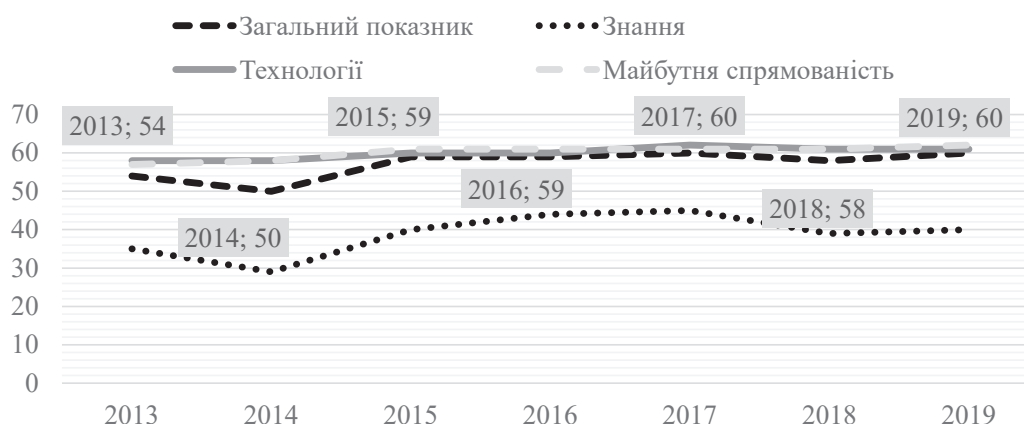

Рис. 6. Рейтингові позиції України за індексом цифрової конкурентоспроможності за 2013–2019 рр.

ситуація погіршилася, і лише в 2019 р. Україна посіла 54-е місце, піднявшись у рейтингу на п'ять позицій. Серед чинників, що знижують місце України в рейтингу, експерти називають неефективність уряду.

Індекс цифрової конкурентоспроможності передбачає оцінку здатності країн впроваджувати та вивчати технології, що сприяють трансформації урядової діяльності, бізнес-моделі та у цілому суспільства (рис. 6).

У динаміці спостерігається дуже негативна тенденція щодо зниження місця країни в усіх без винятку рейтингових позиціях.

Індекс цифрової конкурентоспроможності України у 2019 р. становив 55,255, перемістившись у рейтингу на 60-е місце, з найбільшими прогалинами в частині розвитку науки та рівня освіти, вважають дослідники.

Висновки з проведеного дослідження. У результаті дослідження розглянуто основні показники, що характеризують економічний розвиток України за 2010–2020 рр. Серед них особливе місце займають індекс глобальної конкурентоспроможності, індекс інвестиційної привабливості. У результаті проведеного аналізу динаміки цих показників виявлено негативні тенденції змін,

зумовлені загостренням кризових явищ економіки, військовими діями на сході країни, анексією Автономної Республіки Крим, дестабілізацією соціального та політичного життя, пандемією COVID-19.

Визначено, що основною причиною такої ситуації є банкрутство вітчизняних підприємств, зумовлене низьким рівнем конкурентоспроможності та нездатністю пристосуватися до мінливих умов зовнішнього та внутрішнього середовища й залучати інвестиції.

У процесі дослідження запропоновано методичні підходи до оцінки рівня інвестиційної привабливості країни та доведено важливість здатності не лише створювати нові конкурентні переваги, а й утримувати існуючі під впливом низки чинників. Визначено рейтингові позиції України порівняно з іншими країнами світу за індексом умов ведення бізнесу, індексом економічної свободи, індексом глобальної конкурентоспроможності, світової конкурентоспроможності та світової цифрової конкурентоспроможності. Установлено, що погіршення рейтингових місць за цими показниками вимагає негайного розроблення нового нормативно-правового забезпечення, вибору нової стратегії залучення інвестицій, а також ефективного застосування важелів впливу на економіку країни.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 29.06.2021).

2. Коренюк П., Копил О. Концептуальні підходи та методи визначення інвестиційної привабливості національної економіки. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2018. Вип. 2. С. 56–62.

3. Бланк І.О. Фінансовий менеджмент. Київ : ІТЕМ ЛТД ; Юнайтед Лондон Трейд Лімітед, 1995. 448 с.

4. Носова О.В. Оцінка інвестиційної привабливості України: основні підходи. *Економіка та прогнозування*. 2003. Вип. 3. С. 119–137.

5. Алимов А.Н., Ємченко В.Н. Конкурентоспроможність національної економіки. Київ : НАН України, Інститут економіки, 2001. 59 с.

6. Гуткевич С.А. Інвестиційна привабливість аграрного сектору економіки. Київ : Європ. ун-т, 2003. 251 с.

7. Онікієнко С. Облікові методи оцінки інвестиційної привабливості. *Вісник Нацбанку України*. 2001. Вип. 7. С. 49–51.

8. Іванов Ю.Б. Конкурентоспроможність підприємства в умовах формування ринкової економіки. Харків : ХГЕУ, 1997. 246 с.

9. Офіційний сайт Європейської бізнес-асоціації. URL: <https://eba.com.ua/> (дата звернення: 29.06.2021).

10. Сайт інформаційного порталу «Банк-Чарт». Прямі іноземні інвестиції з 2002 по 2020 р. URL: https://bankchart.com.ua/spravochniki/indikatory_rynka/foreigninvestment (дата звернення: 29.06.2021).

11. Сайт інформаційного порталу «Разумков Центр». Україна 2020–2021: невіправдані очікування, неочікувані виклики (аналітичні оцінки). URL: <https://razumkov.org.ua/uploads/other/2021-PIDSUMKI-PROGNOZI-UKR-ENG.pdf> (дата звернення: 29.06.2021).

12. Офіційний сайт Світового банку. URL: <http://www.worldbank.org/uk/country/ukraine> (дата звернення: 29.06.2021).

13. Офіційний сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. Аналітичний огляд «Місце України у рейтингу Світового банку Doing Business». URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9cd60d26-fa44-481c-bb2a-1b28c713081f&title=AnalitichniiOgliadmistsUkrainiUReitinguSvitovogoBankudoingBusiness&isSpecial=true> (дата звернення: 29.06.2021).

14. The Global Competitiveness (2019). Report. Retrieved 09/03/2020. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf (дата звернення: 29.06.2021).

15. IMD Global Competitiveness Rating. Humanitarian portal. (2019). Report. Retrieved 09/03/2020. URL: <https://gtmarket.ru/ratings/the-imd-world-competitiveness-yearbook> (дата звернення: 29.06.2021).

REFERENCES:

1. Ofitsiyni sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Official site of the State Statistics Service of Ukraine]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed 29 June 2021).

2. Koreniuk P., Kopyl O. (2018) Kontseptualni pidkhody ta metody vyznachennia investytsiinoi pryvablyvosti natsionalnoi ekonomiky [Conceptual approaches

and methods for determining the investment attractiveness of the national economy]. *Ekonomichnyi chasopys Skhidnoevropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainki*, vol. 2, pp. 56–62.

3. Blank I.O. (1995) Finansovyi menedzhment [Financial management]. Kyiv: MP "ITEM LTD", "Iunaited London Treid Limited". (in Ukrainian)

4. Nosova O.V. (2003) Otsinka investytsiinoi pryvablyvosti Ukrainy: osnovni pidkhody [Assessment of investment attractiveness of Ukraine: main approaches]. *Ekonomika ta prohnozuvannia*, vol. 3, pp. 119–137.

5. Alymov A.N., Yemchenko V.N. (2001) Konkurentospromozhnist natsionalnoi ekonomiky [Competitiveness of the national economy]. Kyiv: NAN Ukrainy, Instytut ekonomiky. (in Ukrainian)

6. Hutkevych S.A. (2003) Investytsiina pryvablyvist ahrarnoho sektoru ekonomiky [Investment attractiveness of the agricultural sector of the economy]. Kyiv: Vydav. Yevrop. un-tu. (in Ukrainian)

7. Onikiienko S. (2001) Oblikovi metody otsinky investytsiinoi pryvablyvosti [Accounting methods for assessing investment attractiveness]. *Visnyk Natsbanku Ukrainy*, vol. 7, pp. 49–51.

8. Ivanov Yu.B. (1997) Konkurentospromozhnist pidpriemstva v umovakh formuvannia rynkovoi ekonomiky [Competitiveness of enterprises in the conditions of market economy formation]. Kharkiv: KhHEU. (in Ukrainian)

9. Ofitsiyni sait Yevropeiskoi biznes Asotsiatsii [Official site of the European Business Association]. URL: <https://eba.com.ua> (accessed 29 June 2021).

10. Sait informatsiinoho portalu «BankChart». Priami inozemni investytsii z 2002 po 2020 rr. [Foreign direct investment from 2002 to 2020]. URL: https://bankchart.com.ua/spravochniki/indikatory_rynka/foreign_direct_investment (accessed 29 June 2021).

11. Sait informatsiinoho portalu «Razumkov Tsentr». Ukraina 2020–2021: nevypravdani ochikuvannia, neochikuvani vyklyky (analitichni otsinky) [Ukraine 2020–2021: unjustified expectations, unexpected challenges (analytical assessments)]. URL: <https://razumkov.org.ua/uploads/other/2021-PIDSUMKI-PROGNOZI-UKR-ENG.pdf> (accessed 29 June 2021).

12. Ofitsiyni sait Svitovoho banku [Official site of the World Bank]. URL: <http://www.worldbank.org/uk/country/ukraine> (accessed 29 June 2021).

13. Ofitsiyni sait Ministerstva rozvytku ekonomiky, torhivli ta silskoho hospodarstva Ukrainy. Analitichnyi ohliad "Mistse Ukrainy u reitynhu Svitovoho banku "Doing Business" [Analytical review "Ukraine's place in the World Bank's Doing Business" rating]. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9cd60d26-fa44-481c-bb2a-1b28c713081f&title=AnalitichniiOgliadmistseUkrainiUReitinguSvitovogoBankudoingBusiness&isSpecial=true> (accessed 29 June 2021).

14. The Global Competitiveness (2019). Report. Retrieved 09/03/2020 [The Global Competitiveness (2019). Report. Retrieved 09/03/2020]. URL: <http://www3.weforum.org/docs/GlobalCompetitivenessReport2019.pdf> (accessed 29 June 2021).

15. IMD Global Competitiveness Rating. Humanitarian portal. (2019). Report. Retrieved 09/03/2020 [IMD Global Competitiveness Rating. Humanitarian portal. (2019). Report. Retrieved 09/03/2020]. URL: <https://gtmarket.ru/ratings/the-imd-world-competitiveness-yearbook> (accessed 29 June 2021).